

Duizend jaar Gouda, drie uur Die Goude

Leon Mijderwijk

Professor Herman Pleij heb ik niet kunnen ontwaren na het verlaten van de Grote Zaal van de Goudse Schouwburg. Het zal hem spijten dat hij er niet was. Er lag namelijk heel veel stof voor het oprapen voor anekdotes over het gedrag van mensen uit het heden, waarmee zijn lezingen doorspekt zijn. Het tafereel dat zich in de foyer voltrok, had hem zeker inspiratie gegeven. De spreekwoordelijke Hollandse nuchterheid werd daar gelogenstraft. Een buitenstaander die het zag, zou denken dat bekende muzikanten hun albums signeerden. Niets was minder waar. Het ging hier om de verkoop van een boek, een geschiedenisboek welteverstaan. Velen van de achthonderd bezoekers stortten zich welbewust in de drukte om de nieuwe stadshistorie, *Duizend jaar Gouda*, te bemachtigen. Zou die gretigheid te maken hebben met die kortingsbon van vijf euro? Ik vraag het me af. Niettemin moet dit beeld voor de auteurs, en met name de vier redacteurs, een beloning zijn geweest voor zeven jaar noeste arbeid.

De verkoop van het boek, waarvan binnen een mum van tijd een kleine driehonderd exemplaren werden verkocht, vormde de afsluiting van een zeer geslaagde avond ter ere van de presentatie van *Duizend jaar Gouda. Een stadsgeschiedenis* en het zeventigjarige bestaan van de Historische Vereniging Die Goude. De avond vond plaats in de Goudse Schouwburg op 7 oktober 2002. Het programma dat vooraf was verstrekt, werd op enkele punten aangepast in verband met het overlijden van prins Claus, een dag eerder. Aan het begin van de avond stond vice-voorzitter Marjo van Loon op gepaste wijze stil bij deze gebeurtenis. Het welkomstwoord sloot zij af met de aankondiging van het muzikaal ensemble *Batava Tempe*. Speciaal voor deze avond had het ensemble liederen samengesteld waarin de lof werd gezongen over Gouda. De titel van het programma loog er niet om: *Gouda schoonste van de steden!*

Na het eerste optreden van *Batava Tempe* werd het woord gegeven aan Jürgen Stohlmann, oud-voorzitter van de historische vereniging uit de Duitse zusterstad van

Muzikaal ensemble *Batava Tempe*.

Jürgen Stohlmann overhandigt Marjo van Loon een boek.

Gouda, Solingen. Hij benadrukte de goede band tussen de verenigingen en beschreef de wederzijdse bezoeken aan de steden als leerzame gebeurtenissen. Zo leerden de Solingers dat de Goudse kaas niet uit de stad zelf komt en de Gouvenaars merkten op dat in Solingen messenmakers niet op iedere hoek van de straat gevestigd zijn. Stohlmann besloot met de overhandiging van een gift, een boek voor het jarige Die Goude.

De volgende spreker was Herman Pleij, hoogleraar Middelnederlandse letterkunde. Zijn lezing ging over de boekdrukker Gheraert Leeu (ca. 1450-1493) die enige jaren in Gouda verbleef. Nu ja 'lezing', ik heb naderhand nog even op het programma gekeken om te kijken of het werkelijk zo genoemd werd. Het enthousiasme en het gemak waarmee Pleij zijn gedachten uiteenzette, waren eerder te omschrijven als cabaret. Had hij in het programma nog bescheiden verkondigd dat Leeu wellicht Holland had leren lezen, deze avond was Pleij ervan overtuigd dat de boekdrukker zelfs geheel Europa de leeskunst had bijgebracht. Uit zijn voordracht bleek dat Leeu op slechts één bladzijde, opgenomen in het voorwoord van *Van den Vos Reinaerde*, de middeleeuwse lezer had willen overtuigen dat je 'met een boekje in een hoekje' de koning te rijk was. Deze gedachte kenschetste Pleij als 'revolutionair', immers, de middeleeuwse mens deed alles samen, ook het luisteren naar en het beleven van verhalen. Leeu doorbrak dit volksgedrag en richtte zich op de individuele mens. Door dit baanbrekende werk verdiende hij volgens Pleij zeker een gedenkplaats, een *lieu de mémoire*. Staand voor het Goudse publiek wond hij zich er zichtbaar over op dat in de stad geen standbeeld voor de drukker staat, waarbij hij uiteraard op tegenwerpingen uit de zaal kon rekenen. Deze correctie deed Pleij tot de conclusie komen dat het beeld 'goed verstopt' was. En inderdaad, je moet het wel weten dat het beeldje in de tuin achter de Sint-Janskerk staat. Het vergelijken van de middeleeuwen met het heden, dat Herman Pleij meermalen deed, zorgde ervoor dat de zaal geheel opging in zijn betoog. Zijn satirische kijk op de verworvenheden van de twintigste eeuw, zoals de mobiele telefoon en de pratende

Professor Herman Pleij vertelt.

Office-assistent op de computer, riep bij velen herkenning op. Aan het slot van zijn verhaal werd duidelijk waar Gheraert Leeu's aanzet tot individueel lezen op de lange termijn toe had geleid in Holland. Mensen leven niet meer op straat zoals in de middeleeuwen, hun bestaan voltrekt zich binnen het gezin dat zich heeft gevestigd in hun huis. Deze 'burcht' kun je wel benaderen, maar binnenkomen is een stuk moeilijker. De deur gaat pas open als 'vier agenda's zijn

getrokken' en de afspraak tweemaal is verzet, aldus Pleij. Haarfijn legde hij zo de Hollandse volksaard bloot. Na deze boeiende lezing was het tijd voor een korte pauze. Deze bood de gelegenheid om het toneel om te bouwen voor een ander hoogtepunt van de avond, de presentatie van het boek. Hiervoor namen de vier redacteuren op het toneel plaats. Zij waren daartoe uitgenodigd door Natascha Veldhorst van *Batava Tempe* die hen subtiel toezong 'Coomt ghy aerdige alen, ons Feeste wel doorsiet'.

Journalist Rijk Timmer interviewt de vier redacteuren.

Jan Kompagnie, Nico Habermehl, Paul Abels en Koen Goudriaan begaven zich onder het horen van deze woorden op het toneel en namen plaats op de banken. De Goudse burgemeester Wim Cornelis zetelde tussen hen in. Om boven water te krijgen wat de drijfveer was geweest om zo'n groot project als de stadsgeschiedenis aan te vangen, interviewde journalist Rijk Timmer de vier redacteuren. Uiteraard vroeg hij hen ook naar opmerkelijke conclusies uit de diverse periodes (Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en Nieuwste Tijd) die het onderzoek had opgeleverd. In heel kort bestek werd de geschiedenis van Gouda uit de doeken gedaan. Van een 'wereldstad' in de middeleeuwen, een anti-orangistisch regentenbolwerk ten tijde van de Republiek werd het een modale middelgrote stad in de nieuwste tijd. Een stad ook die vooral gekenmerkt wordt door zijn band met het water. Niet alleen het water van de rivieren Hollandsche IJssel en Gouwe, maar ook het water onder de voeten van de Gouwenaars. Andere mogelijke titels voor het boek waren dan ook *Geheid Gouda* en *Stad in het Veen*. Hoewel zij het uiteindelijk moesten afleggen, verwoorden zij prachtig de grote rol die het (grond)water in de stad speelde en nog steeds speelt.

Dankwoord van burgemeester Wim Cornelis.

Daarop was het *moment suprême* aangebroken. Nico Habermehl reikte het eerste exemplaar van *Duizend jaar Gouda* uit aan burgemeester Cornelis. In zijn dankwoord roemde de burgemeester de vier redacteuren voor hun inzet. Hij benadrukte het belang van geschiedenis om het heden te kennen en te begrijpen. Hoewel de burgervader pas sinds 2001 in Gouda verblijft, was hem de betrokkenheid van de Gouwenaars met het wel en wee van de stad opgevallen. Een sprekend voorbeeld hiervan is de discussie over plannen voor bestrating en herstructurering van het marktplein. De burgemeester grapte dat men daar een aardige 'boom' over op kan zetten. Om zijn waardering voor het werk aan *Duizend jaar Gouda* te tonen, kondigde Cornelis aan lid te worden van Die Goude, een actie, die volgens hem navolging verdient!

Batava Tempe luidde de avond uit met het *Eer-dicht, en lofsangh van de vermaerde stad Gouda*.

O der Gouw! En Goudtsche borgers!
En die geene die daer woont:
Siet! Ick bidd' U, zijt besorgers,
Dat ghy namaels wordt gekroont:
Maeckt dat ghy komt uyt te steken,
Niet als Silver, maer als Gout:
Des wilt laten uw' gebreken,
Godes wetten onderhoudt.

Na deze huldeblijk werden de muzikanten in de bloemetjes gezet. Daarmee kwam een eind aan de feestelijke jubileumavond en kon de verkoop beginnen. Op de volgende zeventig jaar, of moet ik zeggen: op de volgende *Duizend jaar Gouda*.

'De aardappeleters' oftewel de vier redacteurs van *Duizend jaar Gouda*. Een stadsgeschiedenis: (vlnr) Jan Kompagnie, Koen Goudriaan, Paul Abels en Nico Habermehl. Foto: Martin Droog.